

Zygmunt Perz

"Moral der zwischenstaatlichen Beziehungen : Prinzipien und Direktiven der internationalen Moral", Alfred de Soras, Aschaffenburg 1969 : [recenzja]

Collectanea Theologica 41/2, 208-209

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Schuld und religiöse Erfahrung (Karl Kerényi, Hermann Levin Goldschmidt, Georg Picht, Josef Rudin), Freiburg i. Br. 1968, Herder, s. 78.

Zagadnienie poczucia winy znajduje się na styku problematyki moralnej i religijnej. Wiąże się bezpośrednio z problemem zła i kary. Można powiedzieć, że jest ono wynikiem poglądu na stosunek moralności i religii. Zależy również od poglądu na zakorzenienie tych dwóch dziedzin życia w głębinach psychiki ludzkiej.

Zagadnieniu powiązania poczucia winy z przeżyciami religijnymi został poświęcony szósty zeszyt herderowskiej serii *Weltgespräch*. Chodzi w niej o wymianę poglądów i dyskusję między ludźmi o różnych światopoglądach w celu nawiązania dialogu na wspólne tematy odnoszące się do istnienia ludzkiego. Wypowiedzi dobiera się pod kątem naświetlenia danego zagadnienia z pozycji istotnie ważnych źródeł współczesnej mentalności.

Pierwsze opracowanie przedstawionego obecnie zeszytu poświęcono problemowi kary i winy na przykładzie historii Prometeusza z mitologii greckiej (Karl Kerényi). W następnym artykule spotykamy się z tym zagadnieniem w naświetleniu inspirowanym przez religię żydowską (Hermann Levin Goldschmidt). Trzeci głos w dyskusji na ten temat porusza sprawę genezy moralności w poglądach Nietzschego (Georg Picht). Psychologiczny aspekt zagadnienia dochodzi do głosu w ostatnim opracowaniu, które omawia sprawę winy w ujęciu psychologii głębi C. G. Junga (Josef Rudin). Autor tego opracowania podkreśla, że według Junga poczucie winy nie jest nabyte, nie zostało narzucone człowiekowi przez otoczenie i wychowanie, lecz stanowi *das existenzielle debitum des Menschen* (s. 71).

Omawiany zeszyt *Weltgespräch* rzuca wiele światła na zagadnienie winy moralnej, które nęka wielu ludzi, a tak różnie bywa przez nich interpretowane. Publikacja wydana w celu wzajemnego zrozumienia i zbliżenia ludzi między sobą jest przejawem podjęcia inicjatywy otwartego dialogu światopoglądowego.

Ks. Zygmunt Jerz SJ, Warszawa

Alfred de SORAS, *Moral der zwischenstaatlichen Beziehungen. Prinzipien und Direktiven der internationalen Moral*, Aschaffenburg 1969, Paul Pattloch Verlag, s. 124.

Do niedawna problematyka moralna stosunków między państwami ograniczała się do klasycznego traktatu „o wojnie”. Postęp techniczny i w ślad za nim rozwój komunikacji i audiowizualnego przekazu, nie mówiąc już o mocy i zasięgu działania broni rakietowej i nuklearnej, stawia obecnie w ostrym świetle zagadnienia moralności stosunków międzynarodowych.

W ramach wydawnictwa encyklopedycznego *Der Christ in der Welt* ukażało się opracowanie na temat moralności wzajemnych stosunków między państwami. Zamierzeniem autora zgodnie z założeniami wydawnictwa było naszkicowanie podstawowych zasad i dyrektyw moralności międzynarodowej z uwzględnieniem górnych problemów współczesnego świata. Można powiedzieć, że publikacja stanowi rzetelne i zarazem przystępne wprowadzenie w dziedzinę moralności stosunków między narodami i państwami. W kolejnych rozdziałach autor porusza zagadnienie pojęcia, adresatów i celu tej dziedziny moralności, szkicuje podstawowe zasady i postulaty z uwagi na współczesne położenie świata, zwraca uwagę na zasady etyki organizacji międzynarodowych z ONZ na czele.

Ważniejsze, jego zdaniem, od struktur organizacyjnych jest kształtowanie właściwej postawy etycznej: przewyżnianie nacjonalizmu, rasizmu, poszanowanie praw mniejszości narodowych, poczucie wspólnoty ogólnoludzkiej itp.

Zupełnie zrozumiałe, że w opracowaniu nie mogło zabraknąć omówienia zagadnienia wojny nie tylko z pozycji tradycyjnej moralności, lecz przede wszystkim z uwagi na możliwość wojny masowej zagłady.

Zagadnienia obowiązków wzajemnej pomocy między narodami z uwzględnieniem właściwej hierarchii wartości, poszanowania inicjatywy i właściwości działania poszczególnych narodów i państw, chęci służenia, a nie wywierania wpływu i uzależniania słabszych partnerów oraz unikania paternalizmu wobec nich, ujawniają pozytywną stronę współczesnej moralności międzynarodowej.

Zadanie Kościoła widzi autor w kształtowaniu przez nauczanie właściwej postawy etycznej oraz w aktywnym udziale zwłaszcza świeckich w rozwiązywaniu ważnych problemów współżycia międzynarodowego.

Swoje wywody na temat problematyki moralnej życia międzynarodowego opiera autor na nauczaniu zawartym w encyklikach społecznych i przemówieniach ostatnich papieży oraz w konstytucji duszpasterskiej *Gaudium et spes*. Publikacja godna zalecenia.

Ks. Zygmunt Perz SJ, Warszawa

Andreas G. M. van MELSEN, *Ethik und Naturwissenschaft. Eine Besinnung auf den Zusammenhang zwischen Natur und Sittlichkeit*, Köln 1967, Verlag J. P. Bachem, s. 230.

Jak wskazuje tytuł publikacji, przedmiotem książki jest wzajemny stosunek moralności i nauk przyrodniczych. Zagadnienie bardzo na czasie z uwagi na olbrzymie osiągnięcia wiedzy ludzkiej w dziedzinie przyrodoznawstwa, które umożliwiają obecnie człowiekowi kształtowanie otaczającego świata w nieporównanie większym stopniu niż to było można przewidzieć w niedalekiej przeszłości.

Autora przedstawianej książki interesują implikacje etyczne, które posiadają swoje źródło we współczesnym opanowaniu przyrody przez człowieka oraz w stale narastającym postępie technicznym. W szczególnym stopniu interesuje go zagadnienie wpływu, jaki rozwój nauk przyrodniczych i zwiększająca się moc człowieka władania przyrodą wywiera na pojęcie tego, co moralne.

Pierwsze dwa rozdziały poświęca autor zagadnieniom historycznym. Najpierw zajmuje się rozwojem pojęcia przyrodoznawstwa na przestrzeni historii kultury świata zachodniego oraz stosunkiem nauk o przyrodzie do filozofii. Następnie analizuje w zarysie historycznym pojęcie natury i prawa naturalnego. W trzecim z kolei rozdziale ukazuje na przykładzie poglądów Kanta, etyki wartości i pragmatyzmu, różne podejścia do zagadnienia tego co moralne, zaznaczając w hierarchii wartości pierwszoplanowość dziedziny moralności oraz konieczność dialogu między przedstawicielami poszczególnych kierunków myśli etycznej.

Z kolei przedmiotem rozważań autora są: podstawowe zasady etyczne uzależnione istotnie od poglądu na człowieka; zagadnienie postępu etycznego ze względu na lepsze poznanie dynamiki rozwoju świata materialnego; odpowiedzialność moralna przedstawicieli nauki i techniki; konieczność uświadomienia przez nich etycznych implikacji współczesnej nauki i techniki; zmienność pojęcia moralności; wreszcie, zagadnienie wolności i jej ograniczeń oraz ścisły związek moralności ze światem wartości transcendentnych, a więc z pierwiastkiem religijnym, mimo trudności, które mogą się w tym zakresie nasuwać w związku z rozwojem wiedzy o świecie.

Modyfikacje pojęcia tego co naturalne posiadają zdaniem autora swoje źródło w tym, że natura ludzka się realizuje i ma się rozwijać. Za podstawową zaś normę etyczną uważa on to, czy coś służy człowiekowi i sprawie jego rozwoju i czy pozwala mu bardziej być sobą. Ta norma wyznacza granice ingerencji w dziedzinę zdrowia i istnienia ludzkiego. Jej zaś słuszne zastosowanie